

Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej.

Skarżysko - Wąchock - Starachowice - Kałków - Godów - Doły Biskupie - Nietulisko Duże

Skarżysko - Kamienna

Miasto o tradycji przemysłowej położone nad rzeką Kamienną. Warto tu odwiedzić muzeum im. „Orła Białego”, gdzie

prezentowane jest uzbrojenie głównie z czasów II wojny światowej, a także z okresu powojennego. Zobaczyć tu można m. in. czołgi, helikoptery, wyrzutnie rakiet, a nawet jednostkę pływającą – ścigacz. W Skarżysku znajduje się też wzorowane na wileńskim Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej.

Wąchock

Jedynym miastem w Polsce z sołtysem, dlatego zobaczyć tu można pomnik tej osobistości. Jednak historia Wąchocka to nie tylko współczesne dowcipy. Jest ona znacznie starsza i ciekawsza. W 1179 r. został tu ufundowany klasztor dla cystersów z francuskiego Morimond. Właśnie ten obiekt sakralny jest największą atrakcją miejscowości. W klasztorze można zobaczyć mury pamiętające czasy średniowiecza. Wśród pomieszczeń klasztornych na uwagę zasługuje jeden z najpiękniejszych w Polsce kapitułarzy. Warto dodać, że w klasztorze został pochowany słynny polski dowódca z czasów II wojny światowej – pułkownik Jan Piwnik pseudonim „Ponury”, którego oddziały Armii Krajowej stacjonowały w pobliskiej puszczy.

W Wąchocku można też wybrać się na spacer nad zalew utworzony na rzece Kamiennej. W pobliżu można podziwiać ruiny dawnego zakładu metalurgicznego czyli tzw. facu Schoenberga.

Starachowice

Miasto związane z tradycją Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego, które obecnie kontynuują zakłady produkujące samochody ciężarowe i autobusy. Pozostałością wcześniejszej działalności przemysłowej jest teren dawnej huty, gdzie zachował się m. in. unikatowy wielki piec. Utworzono tu Muzeum Przyrody i Techniki, czyli „Ekomuzeum” im. Jana Pazdura. Zwiedzający ten obiekt nie tylko pozna tradycję związaną z przetwarzaniem rud żelaza w regionie świętokrzyskim, ale także zobaczyć tu można wystawę poświęconą geologii i paleontologii z oryginalnymi świętokrzyskimi tropami dinozaurów i multimedialnymi rekonstrukcjami tych wielkich gadów.

Kałków - Godów

Jest to obecnie jeden z największych ośrodków pielgrzymkowych na Kielecczyźnie. Wybudowany w latach 1983-88. W kompleksie obiektów sakralnych na uwagę za-

śluje 33 metrowa – Golgota, Sanktuarium Świętokrzyskie, czyli Martyrologium Narodu Polskiego. W tej budowli znajdują się 35 kaplic upamiętniających m. in. Stefana Wyszyńskiego, ks. Jerzego Popiełuszkę, św. Maksymiliana Kolbego. Z jej szczytu rozpościera się piękny widok na Góry Świętokrzyskie.

Doły Biskupie

W tej miejscowości zachowały się zabudowania i osiedle fabryczne związane z zakładem z przełomu XIX i XX w., którego właścicielami byli rodzice pisarza Witolda Gombrowicza. We wschodniej części Dołów Biskupich zwanych Dołami Opaciami zlokalizowany jest nieczynny kamieniołom. Można w nim podziwiać skały ułożone warstwowo pod dużym kątem – są to dolomity dewońskie. Obiekt ten jest objęty ochroną jako pomnik przyrody nieożywionej.

Warto dodać, że w pobliżu Dołów Biskupich zlokalizowany jest zbiornik Wióry na rzece Świślinie. Dla miłośników geologii znaczenie może mieć fakt, że w trakcie budowy tego obiektu hydrotechnicznego odnaleziono liczne tropy dinozaurów, które podziwiać można m. in. w muzeum w Starachowicach.

Nietulisko Duże

W tej miejscowości zachowały się ruiny budowli, które były częścią projektu autorstwa Stanisława Staszica i Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego. Mowa tu o Staropolskim Zagłębiu Przemysłowym i zakładach zlokalizowanych wzdłuż Kamiennej. Ostatnim ogniwem kombinatu nad Kamienną była fabryka w Nietulisku Fabrycznym. Do dnia dzisiejszego zachowały się pozostałości walcowni wybudowanej w stylu klasycystycznym.

Nietulisko Duże.

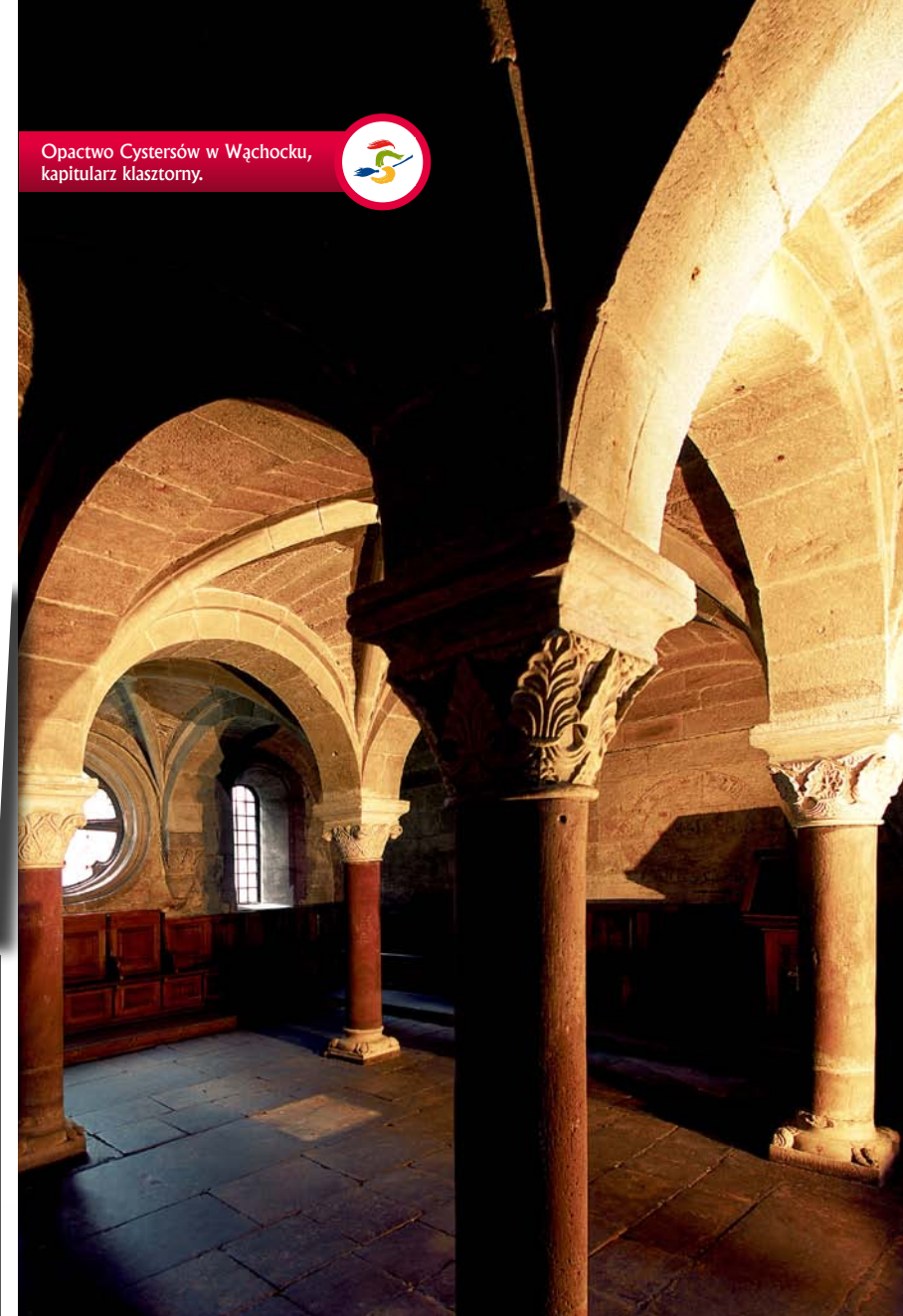

Golgota w Kałkowie.

Starachowice, Muzeum Przemysłu i Techniki. Maszyna parowa z 1889 roku.

Opactwo Cystersów w Wąchocku, kapitułarz klasztorny.

ŚWIĘTOKRZYSKIE WYCIECZKI

Skarżysko - Wąchock - Starachowice - Kałków - Godów - Doły Biskupie - Nietulisko Duże

Bałtów - Krzemionki - Ostrowiec Świętokrzyski - Opatów - Ćmielów

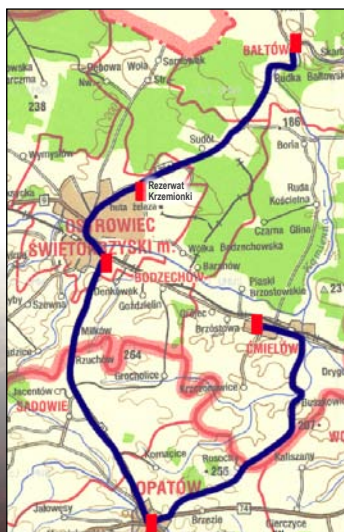
Bałtów - Krzemionki - Ostrowiec Świętokrzyski - Opatów - Ćmielów

Bałtów

Bałtów dawniej był kojarzony jako własność Druckich-Lubeckich, którzy wybudowali tu m.in. zachowany do dzisiaj pałac z końca XIX w. Obecnie główną atrakcją Bałtowa jest kompleks turystyczny z Jura Parkiem, w skład którego wchodzi: ścieżka edukacyjna z modelami dinozaurów, muzeum ze skamieniałościami. Oprócz tego można tu zwiedzić też Zwierzyńiec Bałtowski, odbyć spływ Kamienną, czy zimą pojeździć na nartach.

Krzemionki

W 1992 r. słynny geolog Jan Samsonowicz odkrył tu neolityczne kopalnie krzemienia pasiastego działające tu przez ponad 2000 lat. Należały one do jednych z najważniejszych w Europie. Obecnie znajduje się tu Muzeum Archeologiczne i Rezerwat „Krzemionki”, gdzie można dowiedzieć się wiele na temat historii w/w obiektu oraz odbyć spacer podziemną trasą turystyczną. Od 1994 r. Krzemionki zostały uznane za zabytek historii Polski, a od 1995 r. są rezerwatem przyrody nieożywionej. Warto dodać, iż teren rezerwatu porasta bór sosnowy z udziałem dębu, gdzie spotkać można wiele cennych roślin takich jak: orlik pospolity, zawilec wielkokwiatowy, buławik czerwony, oman wąskolistny, dziewięciol beztłodygo-

wy i najcenniejszy znajdujący się w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin - wawrzynek główkowaty. Krzemionki to jeden z głównych obiektów na Świętokrzyskim Szlaku Archeo-Geologicznym.

Ostrowiec Świętokrzyski

Miasto związane z hutnictwem. Pierwsza huta powstała tu w latach 30-tych XIX wieku. Nad najstarszą częścią miasta dominuje XVII-wieczna kolegiata św. Michała Archanioła. Warto tu odwiedzić dawny pałac Wielopolskich, gdzie zlokalizowane jest Muzeum Historyczno-Archeologiczne. Prezentowane są tu zbiory porcelany i fajansu z fabryki w Ćmielowie, galeria portretów królów i książąt polskich z końca XVIII wieku oraz zbiory rzemiosła artystycznego.

Ostrowiec Świętokrzyski, Muzeum Historyczno-Archeologiczne.

Opatów

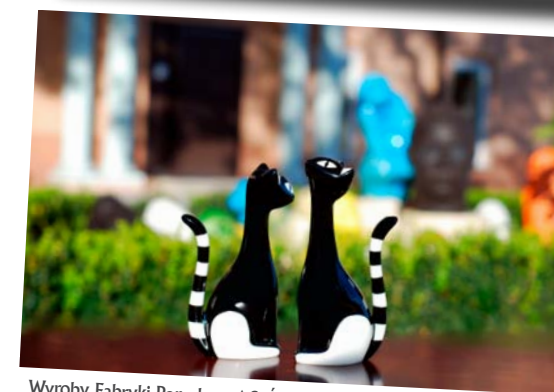
Historyczne korzenie Opatowa rozpoczynają się w XII wieku i aż tych czasów sięgają początki kolegiaty św. Marcina. To najcenniejszy obiekt architektoniczny w mieście. Kolegiatę przebudowywano w XVI i XVIII wieku, a w jej wnętrzu na uwagę zasługuje słynna płaskorzeźba - perełka sztuki renesansowej - Lament opatowski. W Opatowie warto zwiedzić Podziemną Trasę Turystyczną oraz odwiedzić Barokowy klasztor Bernardynów z wyjątkowym przedstawieniem Chrystusa, czyli Tłocznią Mistyczną.

Kolegiata św. Marcina w Opatowie.

Ćmielów

Miasto związane z porcelaną. W 1809 r. hr. Jacek Małachowski wybudował tu fabrykę fajansu, a porcelaną zaczęto w Ćmielowie produkować od 1838 r. Obecnie na terenie zakładu działa Żywe Muzeum Porcelany, gdzie można nie tylko zapoznać się z technologią wyrobu porcelany, ale także aktywnie uczestniczyć w procesie jej produkcji.

Wyroby Fabryki Porcelany AS Ćmielów.

Wydawca: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego, ul. Ściegiennego 2/32, 25-033 Kielce, tel. +48 41 361 80 57, www.rot.swietokrzyskie.travel rot@swietokrzyskie.travel

Regionalne Centrum Informacji Turystycznej w Kielcach, ul. Sienkiewicza 29, 25-007 Kielce, tel. 41 348 00 60 www.swietokrzyskie.travel

Tekst: Dominik Kowalski, konsultacja merytoryczna: Kazimierz Micorek. Autorzy fotografii: A. Benicewicz-Miazga, A. Góra-Klauzińska, K. Pęczalski, A. Drzewiecka. Archiwum: Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach, AS Ćmielów.

Regionalna Organizacja Turystyczna
Województwa Świętokrzyskiego

Muzeum Archeologiczne
i Rezerwat Krzemionki.

Projekt "Turystyczna promocja regionu świętokrzyskiego poprzez produkcje audiowizualne, PR, reklamę oraz inne nowoczesne instrumenty i narzędzia" współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013

...dla rozwoju Województwa Świętokrzyskiego...